

СВІРІДОВА

Світлана Сергіївна
Sviridov_a@mail.ru

УДК 330.341:630.2

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИPOTENTIAL OF DEVELOPMENT OF
UKRAINIAN FORESTRY

БОНДАРЕНКО

Аріна Анатоліївна
arina-bondarenko@mail.ruк.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університетстудент, Одеський
національний політехнічний
університет

Стаття охоплює питання формування потенціалу розвитку лісового господарства України, стану лісів, економічної ефективності використання та відтворення природно-ресурсного потенціалу. Надано деякий світовий досвід використання механізму регулювання лісового господарства. Визначено, що Україна належить до бідних на ліс регіонів. Значна частина з них пошкоджена. У зв'язку з цим запропоновано застосування державного регулювання ведення лісового господарства за допомогою системи економічних інструментів. Вивчити досвід інших країн і знайти шляхи збільшення потенціалу українського лісу.

Статья охватывает вопросы формирования потенциала развития лесного хозяйства Украины, состояния лесов, экономической эффективности использования и воссоздания природно-ресурсного потенциала. Приведен некоторый опыт использования механизма регулирования лесного хозяйства. Определено, что Украина принадлежит к небогатым лесами регионам. При этом, значительная часть из них повреждена. В связи с этим, предложено использовать государственное регулирование ведения лесного хозяйствования с помощью системы экономических инструментов. Изучить опыт других стран и найти пути увеличения потенциала украинского леса.

There is considered some questions of forming development of potential the forestry of Ukraine, state of forests, economics efficiency of using and recreation of naturally-resource potential. In this article is given some world experience of using regulation's mechanism in forestry. It is determined that Ukraine is poor of forest region considerable part of forests is damaged. There is offered to make a government control to manage of forestry to use the system of economics instruments. It is needs to learn experience of other countries and find ways to increase potential of Ukrainian forest.

Ключові слова: потенціал, розвиток, лісове господарство, раціональне використання, концепція лісової політики

Ключевые слова: потенциал, развитие, лесное хозяйство, рациональное использование, концепция лесовой политики

Keywords: potential, development, forestry, rational use, conception of forest policy

ВСТУП

Основними осередками збереження біорозмаїття виступають ліси, які здійснюють позитивний вплив на формування мікроклімату, гідрологічного режиму, а також захищають ландшафти від несприятливих природних та техногенних факторів. Ліси – це найефективніший засіб стабілізації різноманітних природних процесів. Вони впливають на забезпечення комфортних умов життя людини, задовольняють їхні потреби у відпочинку та оздоровленні.

Україна не може на даний час задовольнити власних потреб у деревині. Лісовий потенціал неспроможний у належній мірі забезпечити

екологічну рівновагу. Тому тема вивчення потенціалу лісового господарства є актуальною.

Для збалансованого розвитку території і раціонального використання, та відтворення природних ресурсів необхідна охорона навколишнього природного середовища, підтримання екологічної рівноваги. З цією метою була прийнята Державна цільова програма «Ліси України» на 2010-2015 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. N 977. Програма визначає основні напрямки збалансованого розвитку лісового господарства, спрямованих на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів. [1]

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є аналіз та оцінка потенціалу господарського освоєння лісових ресурсів України. Методологічною основою є сучасні наукові праці, монографії, матеріали періодичних видань, ресурси Internet. При проведенні дослідження використано методи порівняння та узагальнення, структурно-логічного аналізу.

Окремим аспектам даної проблеми присвячено наукові дослідження Ф.Д. Заставного, О.В. Заставецької, М.Г. Ігнатенка, І.П. Ковальчука, О.М. Маринича, М.М. Паламарчука, В.М. Пашенка, В.П. Руденка, П.О. Сухого, П.Г. Шищенко, О.І. Шаблія, Т.Є. Яснюк. Однак багато питань в цій сфері залишаються недостатньо вивченими.

РЕЗУЛЬТАТИ

Україна належить до тих регіонів нашої планети, природні умови й ресурси яких достатньо вивчені й широко використовуються в господарській діяльності. Цьому сприяла значна територіальна концентрація виробництва й населення, вигідне географічне положення.

Ліс – складний і добре організований біологічний комплекс, що утворює найближчі до природи екосистеми. За біофізичними властивостями лісонасадження здатні адаптуватися до відповідних умов місцезростання і водночас позитивно впливати на поліпшення якості навколишнього середовища і соціально-економічних умов життя людей, а також на підвищення стабільності всієї ландшафтної системи.

Країна належить до бідних на ліс районів. Середня лісистість становить усього 14,2 %. І хоча ліси відрізняються порівняно високою продуктивністю - середній приріст деревини в них досягає 3,95 м³/га (утричі вище за показник по СНД), а середній запас насаджень, незважаючи на їхній невеликий середній вік (44 роки), також достатньо високий - 164 м³/га, все ж питома вага потенціалу лісових ресурсів в інтегральному ПРП - лише 4,2 %. Даний показник навіть у найбільш лісозабезпечених Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській та Волинській областях коливається в межах від 16,1 до 17,6 %. Звичайно, і це необхідно підкреслити, середня оцінка 1 га лісових угідь далеко не розкриває їхнього народногосподарського значення. З одного боку, воно матеріалізується у природно-рекреаційному, фауністичному, земельному потенціалі, а з іншого - у збереженні генофонду живої природи, забезпеченні екологічної рівноваги і самого життя на Землі, які, звичайно ж, не можуть бути оцінені економічно [2].

В Європі Україна займає шосте місце за кількістю лісових насаджень. Запас лісів Державного комітету лісового господарства на 1-му гектарі становить близько 230 метрів кубічних. Варто відзначити, що не всі ліси належать і знаходяться на балансі держави. У відповідності з Земельним кодексом України, прийнятим ще в 2001-му році, ліси можуть перебувати в комунальній та приватній власності. Проблема полягає в тому, що державних лісгосподарських підприємств близько 230-ти, і тільки на них можливо

прослідити за раціональністю використання лісових ресурсів. Плюс до цього, цими підприємствами завідують різні міністерства, відомства та організації. Це є одна з причин, по якій в Україні видобувається багато так званої «нелегальної деревини».

Для оцінки природних умов і ресурсів держави як одного з факторів економічного розвитку вводиться поняття «природно-ресурсний потенціал». Однак загальновизнаного визначення цього поняття наразі немає. Виділимо найпоширеніше визначення поняття «природно-ресурсний потенціал» (ПРП).

ПРП території – це сукупна продуктивність природних ресурсів, засобів виробництва й предметів споживання, виражена в їхній споживчій вартості. Сфера взаємодії суспільства й природи, що охоплює не тільки ті, що безпосередньо експлуатуються, але й усі розвідані природні ресурси в цілому.

У поняття ПРП включаються й ті природні багатства, які з тих, чи інших причин що не залучені до господарського обороту. Потенціал лісових ресурсів. Площа лісів України становить 14,3 % території (9,2 млн. га). Ліси переважно санаторно-оздоровчі, протиерозійні, природоохоронні й лише частково сировинні. [4]

Останні знаходяться в основному в Карпатах, Поліссі, де лісистість досягає 20-40 %. У степових регіонах України лісистість становить 4 %. Переважають у наших лісах хвойні породи (сосна, ялина) – 54 %, на твердолистяні (дуб, бук, граб) припадає 40 %. При цьому на деревостій високої продуктивності припадає до 75 % всієї лісопокритої площі.

Природно-ресурсний потенціал лісових ресурсів розраховується за оптовими цінами 1 м² деревини, помноженими на її середньорічний приріст (з урахуванням регіональних відмінностей якості). [5]

Для забезпечення відповідних умов збільшення потенціалу і процесу відновлення лісових ресурсів необхідно починати з недопущення розбалансованого використання загального природно-ресурсного потенціалу країни. Особливо слід звернути увагу на непорядковане використання земель і вод, спалювання палива, що спричиняє руйнівний вплив не лише на ліси а й на навколишнє середовище загалом.

Вітчизняними вченими створено найбільш досконалу класифікація видів рубок догляду, розроблено питання добору і призначення в рубку дерев, створені різноманітні методи проведення цих рубок.

При проведенні рубок догляду залишаються кращі дерева, які відрізняються інтенсивним ростом, високою продуктивністю і найбільш раціональним використанням умов навколишнього середовища, а видаляються пригноблені і сильно розвинені, з незадовільною формою і якістю стовбура, з різноманітними uszkodженнями. При видаленні всіх цих дерев досягаються найкращі умови для росту насаджень, в результаті чого поліпшується їх якість, збільшуються довговічність і стійкість.

Еколого-ресурсний потенціал України [3]

№ пп	Показники	Одиниці виміру	Величина
1	Вкриті лісовою рослинністю землі	млн. га	9,5
2	Лісистість: фактична	%	15,7
	оптимальна		20,0
3	Загальний запас деревини в лісах	млрд. м ³	1,8
4	Загальна фітомаса лісів	млрд. т	1,2
5	Загальний середній приріст деревини, в т.ч. з 1 га лісу	млн. м ³ /рік м ³ /га	35,0 3,8
6	Загальний обсяг вуглецю, що депонується лісами, в т.ч. щорічний обсяг депонування CO ₂	млн. т млн. т/рік	62,0 67,6
7	Щорічний обсяг O ₂ , що виділяється лісами, в т.ч. з одного га	млн. т/рік т/рік	52,1 5,5
8	Збільшення опадів внаслідок впливу лісу	%	3,2-25,0
9	Зменшення поверхневого стоку на вкритих лісовою рослинністю землях	%	50-85
10	Зменшення сумарного річкового стоку при досягненні оптимальної лісистості водозборів	%	до 35,0
11	Збільшення підгрунтового стоку при досягненні оптимальної лісистості водозборів	%	30,0-40,0
12	Зменшення забруднення ґрунтів лісових смуг хімічними сполуками	%	10,0-80,0
13	Приріст урожаю сільськогосподарських культур внаслідок меліоративного впливу лісових смуг	%	5,4-36,3

Лісове господарство України не створено на засадах сталого розвитку. Хоча вона приєдналася до багатьох міжнародних угод щодо сталого розвитку лісового господарства. Це Світовий конгрес з лісів в Буенос-Айросі, Міжнародні конференції ООН у Ріо-деЖанейро, Страсбургзі, Хельсинки, Лісабоні.

За європейськими мірками ліси, яких не торкнулася діяльність людини, складають в Україні лише 59 000 га.

Наприклад, пошкодження лісів пожежами. [6] Тому необхідно окреслити напрями подальшого формування потенціалу лісового господарства України, врахувавши при цьому успіхи та невдачі світової спільноти на шляху втілення у життя ідей сталого розвитку.

ВИСНОВКИ

Усі країни повинні брати участь в озелененні Землі шляхом насадження і збереження лісів, мати право використовувати ліси для свого соціально-економічного розвитку на основі національної лісової політики, що необхідно для формування потенціалу лісового господарства і відповідає принципам сталого розвитку.

Країні необхідно державне регулювання ведення лісового господарства за допомогою системи економічних інструментів. Одним із них є планування.

Національні програми розвитку лісового господарства повинні формувати потенціал розвитку і забезпечувати захист лісів країни. Скласти плани

відтворення лісових ресурсів, які охоплюють лісовласників різних форм власності. Також запровадити екологічну сертифікацію лісів, лісових товарів та лісового менеджменту, передбачити заходи щодо попередження самовільних рубок, пожеж, сніголомів, вітровалів тощо. Держава надає пільгові позики на поліпшення стану лісів і будівництво лісових

Вивчивши досвід інших країн, можна знайти шляхи збільшення потенціалу українського лісу.

Список використаних джерел

1. Режим доступу: http://ito.vspu.net/ENK/2011-2012/kompleks_new_magistru/rob_styd/2013/Olinichenko/
2. Удовик О.О. Природно-ресурсний потенціал – передумова економічного зростання України, <http://old.niss.gov.ua/Table/Jalilo9/018.htm>
3. Режим доступу: http://Forest_resurs_of_ukraine.ppt
4. Режим доступу: http://journal.esco.co.ua/2011_8/art041.htm
5. Голуб О.А. Напрями підвищення ефективності управління лісокористуванням, Економіка природо-користування і охорони довкілля: [зб. наук. пр.] «Інститут економіки природо-користування та сталого розвитку НАН України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013, С. 83 – 89.
6. Режим доступу: http://www.promwood.com/en/lesovodstvo/lesnoe_hozjajstvo/2035.htm